

matem Młodej Polski książkę *Tragedia w epoce Młodej Polski* (1948), artykuł teoretyczny *Główne problemy struktury dramatu* (opublikowany w „Pamiętniku Teatralnym” 1958, z. 3-4, wielokrotnie przedrukowywany) oraz o badanie wizji teatralnej, wpisanej w kształt tekstu dramatycznego, którego znakomitym przykładem jest książka *O komediach Norwida* oraz zbiory studiów *Sceniczny gest poety* (1960) i *Reżyser-ska ręka Norwida* (1971).

Książka Milana Dariusza Lesiaka jest publikacją bardzo cenną i pożyteczną. Może służyć wszystkim zainteresowanym teatrem, szczególnie studentom teatrologii jako kierunku studiów oraz uczestnikom seminariów teatrologicznych na innych kierunkach studiów. Jest opracowaniem solidnym, efektem benedyktyńskiej pracy i dokładności. Jej najmocniejszą stroną jest szczegółowa faktografia. Części dokumentacyjne mogą służyć za przykład dokładnej bibliografii polskiej nauki o teatrze. Teraz należy oczekiwać na opracowanie dalszego ciągu dziejów polskiej teatrologii, po roku 1975, obejmującej także teatr powszechny i krytykę teatralną.

Maria Barbara Styk
kierownik Katedry Edukacji Literackiej i Teatralnej KUL

Metoda fonogestów w Stanach Zjednoczonych i w Polsce. Wspomaganie rozwoju językowego dzieci i młodzieży z uszkodzonym słuchem, red. i tłum. Ewa Domagała-Zyśk, Lublin: Wydawnictwo KUL 2009, ss. 320.

Ewa Domagała-Zyśk podjęła się zadania trudnego, a jednocześnie ważnego z punktu widzenia potrzeb współczesnej surdopedagogiki, przybliżyła bowiem wiedzę na temat uszkodzeń słuchu i metody fonogestów stosowanej w kształceniu dzieci i młodzieży z uszkodzeniami słuchu oraz zaprezentowała doświadczenia osób stosujących tę metodę w Stanach Zjednoczonych i w Polsce.

Recenzowana tu publikacja składa się z trzech części.

Część pierwsza zatytułowana *Fonogesty jako metoda komunikowania się z niesłyszącymi dziećmi* zawiera zebrane w czterech rozdziałach podstawowe informacje o uszkodzeniach słuchu oraz o samej metodzie. Pierwsze dwa rozdziały pracy są tłumaczeniem z książki opracowanej przez twórcę metody Cued Speech, amerykańskiego pierwowzoru polskich fonogestów – prof. Roberta Orina Cornetta oraz Mary Elsie Daisey – pedagoga i matki pierwszego dziecka kształconego z zastosowaniem tej metody.

Z kolei rozdziały III i IV opracowane zostały przez twórczynię Polskiej Metody Fonogestów, prof. Kazimierę Krakowiak i obejmują zarówno szczegółową prezentację

systemu fonogestów, jak i omówienie zmian w obrębie postaw wobec osób z uszkodzeniami słuchu będących pochodną wykorzystywania tejże metody komunikacji.

Natomiast rozdział V, przygotowany przez Redaktora książki, ma na celu określenie statusu metody fonogestów na świecie i w Polsce, bowiem scharakteryzowano w nim działalność stowarzyszeń i organizacji promujących omawianą tu metodę.

Część drugą (*Doświadczenia dotyczące stosowania fonogestów /Cued Speech/ w USA*) tworzą rozdziały omawiające różne aspekty wykorzystywania w środowisku rodzinnym niesłyszącego dziecka metody Cued Speech. Wszystkie teksty zawarte w części drugiej są w całości tłumaczeniem publikacji dotyczących owej metody, wydanej pod redakcją Roberta O. Cornetta i Mary E. Daisey, oraz innych tekstów anglojęzycznych (rozdział dotyczący wszczepów ślimakowych) przygotowanym przez Ewę Domagałę-Zyśk.

I tak częścią drugą otwiera rozdział VI, będący relacją Mary E. Daisey na temat korzyści ze stosowania metody, odnoszonych przez Leah Henegar od wczesnego dzieciństwa do etapu dorosłości. Należy wyjaśnić, że Leah to osoba, która jako pierwsza była kształcona z zastosowaniem metody Cued Speech. Niezmiernie istotne jest, że relację tę Ewa Domagała-Zyśk przetłumaczyła na język polski po raz pierwszy.

Dalsze rozdziały (od VII do IX) opisują uwarunkowania stosowania metody fonogestów w komunikacji z bardzo małym niesłyszącym dzieckiem. Ponadto obejmują analizę doświadczeń z wykorzystywania Cued Speech w komunikacji z innymi dziećmi w Stanach Zjednoczonych, które pochodzą od rodziców i rodzeństwa niesłyszących dzieci. W sprawozdaniach tych mocno podkreśla się znaczenie codziennych relacji niesłyszącego dziecka z osobami mu najbliższymi: rodzicami, rodzeństwem, które mogą być budowane właśnie dzięki fonogestom.

Rozdział X charakteryzuje możliwości wykorzystywania fonogestów w procesie przygotowywania dziecka do wszczepienia implantu ślimakowego, jak również w czasie rehabilitacji prowadzonej po jego wszczepieniu. Rozdział ten jest niezmiernie cenny dla polskiego czytelnika, ponieważ w naszym kraju nadal niewiele jest placówek medycznych, które włączają metodę fonogestów w programy przygotowujące do zabiegu wszczepiania implantu ślimakowego.

Ostatni, XI rozdział zawiera wyniki badań naukowych nad metodą fonogestów przeprowadzonych w Belgii i Stanach Zjednoczonych. Wszystkie wyniki jednoznacznie donoszą, że jest to metoda przynosząca dzieciom i młodzieży z najgłębszymi uszkodzeniami słuchu duże korzyści w zakresie ich rozwoju językowego.

Natomiast trzecia część recenzowanej tu pracy zatytułowana *Doświadczenia dotyczące stosowania metody fonogestów w Polsce* zawiera relacje spisane w całości przez polskich autorów, którzy opisują swoje doświadczenia towarzyszące wykorzystywaniu metody przez ich dzieci lub ich samych. Tę część rozprawy inicjuje rozdział XII autorstwa prof. Kazimierzy Krakowiak, która opisuje motywy, które skłoniły ją do wyboru Cued Speech i opracowania Polskiej Metody Fonogestów, najskuteczniejszego znanego sposobu wspierania rozwoju kompetencji językowej, komunikacyjnej i społecznej osób z najgłębszymi uszkodzeniami słuchu.

Natomiast zamykający pracę rozdział XIII zawiera refleksje dwóch pokoleń Polaków korzystających z fonogestów: dorosłych, którzy uczęszczali do pierwszych w Polsce klas prowadzonych z zastosowaniem metody fonogestów, jak i kilkuletnich dzieci, dopiero poznających tę metodę.

Omawiana tu książka jest bogatym zbiorem zagadnień podstawowych dla rozważań o komunikacji z dzieckiem niesłyszącym. Wnikliwe zapoznanie się z niniejszą publikacją będzie niezmiernie przydatne rodzicom małych, niesłyszących dzieci, którzy doświadczają właśnie trudności wynikających z uzyskania diagnozy potwierdzającej uszkodzenie słuchu ich dziecka. Rodzice ci znajdują się przed koniecznością wyboru optymalnej dla niego metody komunikacji. Rozważania te powinni również poznać specjaliści zajmujący się diagnozowaniem, rehabilitacją oraz rewalidacją dzieci i młodzieży z uszkodzeniami słuchu, aby móc rozważnie programować i realizować działania podejmowane nie tylko wobec małego niesłyszącego dziecka, ale i jego rodziców.

Należy zaznaczyć, że wcześniej niepublikowano w języku polskim poglądów twórcy Cued Speech – prof. Roberta Orina Cornetta na temat uszkodzenia słuchu ani motywów, które nim kierowały na drodze poszukiwań skutecznej metody komunikacji językowej z osobami niesłyszącymi.

Na szczególną uwagę zasługują ponadto zawarte w pracy rozważania twórczyni Polskiej Metody Fonogestów, prof. Kazimierzy Krakowiak, która szczegółowo omawia ów system i wtajemnicza czytelników w motywy, którymi się kierowała, budując polską wersję Cued Speech.

W świetle współczesnej wiedzy metoda Cued Speech/fonogestów ma ogromne znaczenie dla rozwoju kompetencji językowej, komunikacyjnej i kulturowej osób z głęboko uszkodzonym słuchem. Najważniejszym argumentem przemawiającym za wykorzystaniem tejże metody jest – zgodna z ogólnymi tendencjami na temat wspierania rozwoju językowego dziecka w jak najwcześniejszym okresie życia – teza, iż dziecko niesłyszące należy wychowywać w jego naturalnym środowisku rodzinnym.

Warto też podkreślić, że Ewa Domagała-Zyśk, redaktor i tłumacz książki, wykorzystwała bogatą literaturę przedmiotu (w tym anglojęzyczną), co udokumentowała zarówno w Bibliografii, jak i w tekście rozprawy.

Polecając omawianą książkę uwadze czytelników, wyrażam przekonanie, że stanowi ona pracę niezmiernie potrzebną do dalszego rozwoju polskiej surdopedagogiki. Wnosi bowiem nowe spojrzenie na kwestię wspierania rozwoju językowego dzieci z najgłębszymi uszkodzeniami słuchu w jak najwcześniejszym okresie ich życia.

Należy mieć nadzieję, że rozprawa ta będzie impulsem do dalszych działań na rzecz mądrego i kompetentnego wspierania rozwoju językowego oraz poznawczego dzieci i młodzieży z uszkodzeniami słuchu. Zapewne zainspiruje ona badaczy akademickich, praktykom zaś (rodzicom i surdopedagogom) pomoże nazwać i zrozumieć intuicyjnie pojmowane dotąd zjawiska.

Amelia Dziurda-Multan
Katedra Pedagogiki Specjalnej KUL